

Prof. dr Nenad Živanović
Mr Dimitrije Rašović

ZNAČAJ PRVE OLIMPIJSKE MEDALJE U TENISU MOMČILA TAPAVICE ZA RAZVOJ TENISKOG SPORTA U CRNOJ GORI

1.

Brojni istoričari, a u ovom slučaju reč je o istoričarima fizičke kulture, odnosno fizičkog vaspitanja i sporta, trudili su se, i trude se, da proniknu u verodostojnu sliku onoga što je bilo i što se desilo u daljoj i bližoj prošlosti. Ti napori, pojedinačni i zbirni, daju određene rezultate i mi na osnovu njih možemo, sa više ili manje sigurnosti, da govorimo o nekom vremenskom razdoblju koje je iza nas i našeg vremena. Ali istorija kao jedna od najstarijih nauka, trudeći se da dođe do istorijskih činjenica, oslanja se i na verovanje tim činjenicama i izvorima koji su pomogli da se dođe do tih činjenica. I baš zbog tog verovanja – da se nešto "baš tako desilo", istorija pruža priliku svojim istraživačima da se stalno trude da otkriju nove detalje koji nedostaju u nekom mozaiku vremena koje je iza nas.

Ovo je jedan od razloga što kroz ispravljanje činjenica koje se odnose na učešće prvog našeg sportiste na Prvim olimpijskim igrama održanim u Atini 1896. godine pokažemo, još jednom, vrednost istorije i istorije sporta. Reč je o Momčilu Tapavici čije je učešće na ovim Olimpijskim igrama zabeleženo, ali je iz nekih razloga prećutano da se takmičio i u tenisu. I što je još važnije da je tom prilikom osvojio treće mesto. Takođe je prećutano, u većini knjiga i rukopisa koji govore o sportu u Crnoj Gori, da je u jednom svom periodu bio na dvoru kralja Nikole i da je radio kao građevinski savetnik i projektan nekoliko lepih zgrada u Crnoj Gori.

Ali, zahvaljujući VEROVANjU, nekima, da je Momčilo Tapavica, ne samo učestvovao na Prvim olimpijskim igrama održanim 1896. godine, već i da se nadmetao i u tenisu, krenulo se u istraživanje. Jer, iako su zvanični podaci o njegovom učešću na ovim Igrama govorili da se takmičio u dizanju tegova i rvanju, bilo je govora da je kao svestrani sportista učestvo i u nadmetanjima u: tenisu, skoku u dalj, bacanju kugle, skoku motkom i gimnastici. To je, verovatno, bio jedan od razlog što su istoričari sporta i članovi Mađarske Olimpijske Akademije 2000. godine istraživali ostvarene sportske rezultate na Prvim olimpijskim igrama. Istraživanje su obavili u Olimpijskom muzeju u Lozani. Iste godine je te rezultate objavio u svojoj knjizi profesor Radovan Vuković (1)

Zahvaljujući toj činjenici, ali i naporima koji se čine u Crnoj Gori, verovatno ćemo biti u prilici da dopunimo sliku o ovom značajnom sportisti za koga možemo s pravom i ne bez ponosa da kažemo da je to naš prvi osvajač olimpijske medalje na Novim olimpijskim igrama. Naravno, treba da se doda, da je nastupao za mađarsku olimpijsku selekciju, iako je u Atinu otputovao o svom trošku. Želja za nadmetanjem je, očigledno, bila jača od svih prepreka koje su se tada pojavile ispred ovog mladog čoveka rođenog u okolini Novog Sada. Njegovi roditelji su rodnom iz Crne Gore.

2.

Momčilo Tapavica je rođen 26.10.1872. godine u Nadalju, malom mestu u blizini Novog Sada. Njegovi preci su se doselili u Vojvodinu iz Crne Gore. Došli su da budu graničari. Taj zadatak su časno obavili i za zaluge iz borbi sa Turcima podignuti su u rang austrijskih plemića (2). Kao dečak, Momčilo Tapavica je pohađao osnovnu školu u svom rodnom mestu, a gimnaziju u Novom Sadu i Segedinu. Maturirao je 7. juna 1890. godine. Kao dobar učenik dobija stipendiju Matice Srpske i školske 1890/91. upisuje se na studije hemijskog odseka Tehničkog fakulteta u Budimpešti. Interesovanje prema građevini i arhitekturi prevladava i on se u drugom semestru iste školske godine premešta i upisuje građevinski odsek istog fakulteta. Fakultet završava 1895. godine kao jedan od boljih studenata (3).

I kao gimnazijalac, a naročito kao student, Momčilo Tapavica je pokazao da poseduje svestrani sportski talenat. Odličan student i još bolji sportista, pritom, kako su savremenici govorili, miran i povučen mladić, učestvuje na raznim takmičenjima u raznim sportskim disciplinama i postiže odlične sportske rezultate. Bio je član vežbačke družine koja se zvala – Narodno gimnastičko udruženje. Uglavnom osvaja prva mesta u disciplinama: skok u dalj, skok u vis, bacanje kugle. A na jednom takmičenju koje je održano 12. decembra 1895. godine, a u čast ministra vere, kulture i sporta, Vlašić Đule, osvaja prva mesta u skoku smotkom, bacanju kugle i skoku u dalj. Ti rezultati su ga preporučili da postane član mađarskog olimpijskog tima koji je učestvovao na Prvim olimpijskim igrama u Atini, 1896. godine. Ali na Olimpijske igre putuje o svom trošku.

Kada je stigao u Atinu prijavljen je za nastupe, kao što smo već napomenuli, u više disciplina. Naravno ostaće tajna zašto su ostali zabeleženi njegovi rezultati koje je postigao u rvanju – četvrto mesto, i u dizanju tegova obema rukama – peto mesto, a ne i njegov nastup i osvojeno TREĆE MESTO u tenisu. Ako se pogledaju publikacije koje navode imena pobednika na Prvim olimpijskim igrama održanim u Atini 1896. godine, videće se da su u tenisu

navedena samo dva imena, tenisera koji su osvojili prvo i drugo mesto. Rubrika koja je predviđena za ime osvajača trećeg mesta je prazna (4). Ova nepravda prema Momčilu Tapavici počela je da se ispravlja, zahvaljujući mađarskim istoričarima sporta i profesoru Radovanu Vukoviću.

Da bi mogli da razumemo otkuda tolika svestranost i sportski uspeh Momčila Tapavice u različitim sportskim disciplinama, navešćemo jedan karakteristični opis ovog mladog čoveka. Opisao ga je i njegove karakteristike istakao Predsednik Mađarskog olimpijskog komiteta i tadašnji rukovodila olimpijskog tima (na Igrama u Atini, 1896.), i član MOK-a, Ferenc Kemenji. On ga je video u kasarni, kada je služio vojni rok, i tom prilikom je napisao sledeće redove:

"Ovaj kršni momak na čijim prsima su pucala dugmad i šavovi gardijske uniforme pod pritiskom nabujalih mišića bio je veliki drug, ali i veliki strah za svoje drugove u kasarni. Znao je da u rukama pod snažnim mišićima nosi po dva druga i tako oprtči poligon za gađanje. Niko mu nije bio ravan u rvanju, a još manje u bacanju kamena s ramena i dizanju tegova. Bavio se raznim sportovima, bio je fizički i umno iznad svojih vršnjaka i najistaknutiji član Uprave za telesno vaspitanje." (5)

Takva svestranost, prirodni talenat i urođene fizičke sposobnosti bili su, očigledno, najbolja preporuka da se ovaj mladi čovek ne samo pojavi kao učesnik na Prvim olimpijskim igrama u Atini, već i da se nadmeće u više sportskih disciplina. Ali, na ovim Igrama imao je peh. Povredio se jer je u želji da pokaže šta i koliko može podigao teg jednom rukom, nedovoljno zagrejan, ali i neadekvatne težine – težina je bila predviđena za dizanje obema rukama. Veliki sportista i častan čovek, iako povređen, (pukao mu je mišić u ramenu), izašao je na sportsko borilište i osvojio, kao što smo napomenuli, četvrto mesto u rvanju i peto mesto u dizanju tegova.

Kada se posle Olimpijskih igara vratio u Novi Sad, ne samo kao sportista, već i kao arhitekta i stipendista Matice Srpske, prestaje da govori o svojim sportskim uspesima i okreće se onome za šta se i školovao. Počinje da projektuje.

Prvo zaposlenje dobio je u Budimpešti. Radio je kao građevinski inženjer u gradskoj upravi. Zatim se vraća u Novi Sad gde projektuje zgradu Matice Srpske (izgrađena 1912. godine). Ipak, u Novom Sadu nastavlja da se rekreativno bavi sportom. Postaje član veslačkog kluba "Danubius" (1904. godine). Tri godine kasnije, 1908. godine, ženi se Arankom Borošćan i sa njom dobija ćerku Jasnu i sina Mirka. Odmah po ženidbi Momčilo Tapavica odlazi u Crnu Goru i na dvoru kralja Nikole postaje građevinski savetnik, ali i projektant nekoliko zgrada. Projektovao je, prema dostupnim podacima, zgradu nemačkog

poslanstva i zgradu Državne banke Crne Gore u Cetinju, jednu kuću koja je kasnije adaptirana u Dečiji dom u Bijeloj, zgradu hotela "Boka" u Herceg Novom.

Uoči Balkanskih ratova vraća se u Novi Sad, a za vreme Prvog svetskog rata odlazi u emigraciju. Iz Austro-Ugarske, preko Rima i Lozane odlazi u Maroko. U Rabatu rukovodi velikim geodetskim merenjima. Po okončanju Prvog svetskog rata vraća se u Novi Sad i u Petrovaradinu otvara svoj projektni biro. Kao istaknuti stručnjak bio je i vladin poverenik za melioraciju severoistočnog Srema. Vreme Drugog svetskog rata provodi u Novom Sadu. Posle okončanja svetskog rata 1948. godine odlazi u Poreč da bi učestvovao u obnovi ovog porušenog grada. Umro je posle teške bolesti 10. januara 1949. godine i sahranjen u Poreču.

3.

Kada je 1860. godine Savjet starešina izabrao Nikolu Petrovića za knjaza, posle ubistva knjaza Danila u Kotoru iste godine, krševita i ponosna Crna Gora se borila, kako sa brojnim ekonomskim problemima, tako isto i sa državnim pitanjem dobijanja formalno-pravne nezavisnosti. U takvim uslovima, sasvim sigurno, ovo su bila prioritarna pitanja, pa je prilika da se Knjaz Nikola okrene i sređivanju svoje države došlo na red tek tridesetak godina kasnije. Naime, smatra se da je uređenje Cetinja otpočelo 1891. godine kada se pažnja posvetila i formiranju parkova, i u okviru njih, određeni su prostori za igru i zabavu. Tada je u dvorskom parku sagrađeno i tenisko igralište.

Jedna gravira iz 1894. godine, slika je objavljena u engleskoj reviji "Arena" 1894. godine, prikazuje knjaževe Danila i Mirka, sinove knjaza Nikole, kako igraju tenis u dublu sa šarmantnim damama. Knjaževi su u crnogorskoj nošnji a mlade dame obučene u skladu sa evropskom modom. Ova gravira pokazuje da je tenis, neposredno posle izgradnje prvih teniskih igrališta postao omiljena zabava mladih ljudi (6), O zamahu razvoja sporta ukazuje i podatak da je godinu dana kasnije, 1895. godine, napravljeno i klizalište koje nije zaostajalo za klizalištima koja su građena u drugim evropskim metropolama.

Godine 1906. na Cetinju je formiran teniski klub. Formiran je pri italijanskom poslanstvu. To je već pokazatelj da tenis zauzima značajno mesto u sportskom životu Cetinja i Crne Gore. Istovremeno velika diplomatska aktivnos pruža priliku prijateljskim zemljama da na Cetinju otvaraju svoja poslanstva. Do 1910. godine, kada je knjaz Nikola krunisan za Kralja Crne Gore, na Cetinju su svoja poslanstva otvorili: Rusija, Italija, Francuska, Engleska, Nemačka, Amerika, Bugarska, Austrija, Turska i Srbija. I u skoro svim poslanstvima bili su izgrađeni tereni za tenis. (Izuzetak su bila rusko i tursko poslanstvo).

Prilikom krunisanja knjaza Nikole za kralja Crne Gore, za brojne goste i državne delegacije, organizovan je i bogat sportsko-zabavni program. U okviru tog programa partije tenisa i golfa su zakazivane u svim dvorištima stranih ambasada. (7) I ovaj podatak govori da je tenis, kao igra dostupna višem sloju društva, bio omiljena igra i zabava mladih ljudi. Naravno, deca kralja Nikole su prednjačila u tome, dok su ih rado posmatrali njihovi roditelji, kralj Nikola i kraljica Milena.

Ovaj period iz istorije Crne Gore, naveli smo u kratkim naznakama da bismo, sagledavajući društvene prilike koje su vladale u Crnoj Gori, mogli da shvatimo, za sada delimično, razlog dolaska Momčila Tapavice u Crnu Goru i njegovu ulogu u tom burnom graditeljskom periodu. Naime, Momčilo Tapavica je došao u Crnu Goru 1908. godine na poziv knjaza Nikole. I u Crnoj Gori je proveo četiri godine, jer se uoči Balkanskih ratova, 1912. godine vratio u Novi Sad. U te četiri godine, koliko je proveo u Crnoj Gori kao građevinski savetnik i arhitekta knjaza Nikole, za sada se govori jedino o njegovim projektima koje je uradio za nekoliko zgrada. Sva ostala njegova aktivnost iz tog perioda nije poznata. Sigurno je da kao osvajač olimpijske medalje u tenisu, niti je bio, niti je mogao da bude ravnodušan prema teniskoj igri koja je dobija sve veći broj pristalica u Crnoj Gori. U vreme izgradnje teniskih terena, on kao arhitekta, takođe nije mogao da ostane po strani. A kao sportista u dušu, nije mogao da ostane po strani sve interesantnijeg i raznovrsnijeg sportskog života u Cetinju. Zato sa sigurnošću možemo da kažemo da je uloga Momčila Tapavice u razvoju, pre svega tenisa, a to nas u ovom trenutku najviše interesuje, velika i da je dao veliki doprinos razvoju kompletnog sportskog života u Cetinju i Crnoj Gori. Jer, njegov nemiran duh i skromna ličnost značajno su uticali na mlade ljude da se aktivno uključe u proces fizičkog vežbanja i sportskog nadmetanja.

O tom periodu života i rada Momčila Tapavice u Crnoj Gori, našem prvom olimpijcu i osvajaču olimpijske medalje, biće još istraživanja. Nadamo se da će nove istorijske činjenice, do kojih će se doći, pokazati i potvrditi ove naše navode, i pretpostavke. Čovek kakav je bio Momčilo Tapavica, intelektualac i sportista, maštar i graditelj, zaslužuje da se izmeri i izvaga njegov doprinos, za nas važnom, sportskom razvoju u Crnoj Gori. A tenisu posebno.

BELEŠKE

(1) Vuković, R.: (2000). ISTORIJA OLIMPIJSKIH IGARA. Logos, Novi Sad, str. 193. i, od istog autora: (2001). PRETEČA, ORGANIZATORI, TAKMIČAR I GOST NA ATINSKIM OLIMPIJSKIM IGRAMA 1896. GODINE. Viša škola za sportske trenere, Novi Sad, str. 77-89.

R. Vuković navodi, u ovde citiranoj knjizi, da je u jednom novinskom članku objavljena izjava dr Galov Režea da je Momčilo Tapavica osvojio treće mesto na Olimpijskim igrama. Ovo je izjavio na osnovu podataka koje je naveo istoričar i hroničar Prvih olimpijskih igara Mezeji Ferenc.

(2) Prema: Vuković,R. PRETEČA, ORGANIZATORI ..., str.78.

(3) Više o ovome u: Vuković,R. PRETEČA, ORGANIZATORI ..., str.78-81.

(4) Više o ovome može da se vidi u knjizi: THE OLYMPIC GAMES, Athens 1896 – Athens 2004. Izdanje 2004., DKL, London. Ovo je knjiga koja, za sada, daje najopširnije i najprovereniije podatke o održanim Olimpijskim igrama.

(5) Ovaj opis može da se naće u više različitih publikacija, ali mi ovaj citat navodimo prema: Vuković,R.: PRETEČA, ORGANIZATORI ..., str.83.

(6) Više o ovome može da se vidi u:Martinović,B.: Sto godina tenisa u Crnoj Gori 1894-1994.KPZ Podgorice i TSCrne Gore, Podgorica, 1999., str. 39.

(7) Isto, str.41-43.

Prof. Dr. Nenad Zivanovic

Mr Dimitrije Dimo Rasovic

SIGNIFICANCE OF THE FIRST OLYMPICS MEDAL AWARDED TO MOMCILO TAPAVICA FOR TENNIS SPORT PROMOTION AND DEVELOPMENT IN MONTENEGRO

SUMMARY

The idea of renewal of Antique Olympic games was accepted by many humanists and other people who realized importance of physical exercise and sport competition .When social and economic conditions were made, those games were organized in Athens in 1896. The king Alexander Obrenovic attended the games as an eminent visitor of the Greek king Djordje and a versatile sportsman MomciloTapavica, who was born near Novi Sad and originated from Montenegro, participated in the games. The young player went to the Olympic games on his own expense and he was competing for the Hungarian representation.

On that occasion, he won a bronze medal in tennis, but if he hadn't been hurt in training he would have probably won more medals since he competed in several other sports. His enthusiasm and sport success were stimulus for establishment of many olympic sports clubs within short period of time, and they could be a base for an Olympic committee in Montenegro, where he used to work as a civil engineer . Since then, tennis has become more popular and he was its best promoter.